

Sociální pedagogika

Práce s neorganizovanou mládeží

doc. Michal Kaplánek, Th.D.
přednáška – 13. března 2017

Youth work – Jugendarbeit

- V angličtině a v němčině se používá výraz *práce s mládeží* (youth work – Jugendarbeit) pro veškerou socializační pomoc a podporu mladých lidí mimo školu a rodinu
- V ČR je tato oblast uměle rozdělena mezi sféru pedagogiky volného času (zájmové vzdělávání) a sociální práce (NZDM)

Neorganizovaná mládež

- Zavádějící pojem, který (možná nevědomky) navazuje na představu z doby totality: jen ten, kdo je „organizován“, je v pořádku
- Dnes (cca od r. 2000) tímto pojmem označujeme mladé lidi, kteří propadají sítem sociálních vztahů v běžných skupinách – ve třídě, na pracovišti, v zájmových činnostech, často i v rodině
- Jsou to tedy mladí lidé, „kteří nejsou sami schopni řešit náročné životní situace, což u nich výsledně vede k moratoriu identity“ (Svoboda).

Formy a metody práce s „neorganizovanou mládeží“

Formy

- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- Streetwork
- Otevřené kluby
- Salesiánské oratoře a kluby

Metody

- Preventivní programy
- Poradenská činnost
- Individuální pedagogické doprovázení
- Animace
- Pedagogika sociálního prostoru

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

(62 zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

(1) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) **výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti**, (srov. 35, odst. 1 f)
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutické činnosti,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Streetwork

- Podstatou práce streetworkera je **být s mladými lidmi v jejich prostředí a podle možností jim pomáhat při zvládání konkrétních problémů**
- Streetworker **respektuje** způsob života scény, do níž vstupuje; proto k němu mohou mít mladí lidé důvěru
- Streetworker je **na straně mladých lidí** (etické dilema)

Otevřené kluby

- Zejména kolem roku 2000 vznikaly v rámci domů dětí a mládeže „otevřené kluby“, jako prostor pro tzv. „spontánní činnost“
- Vzhledem ke klesajícímu počtu adolescentů, kteří si volí pravidelnou zájmovou činnost, rozhodly se některé DDM nabízet také tuto formu činnosti
- Oficiálně se zde nerealizuje sociální práce

Salesiánské oratoře a kluby

- Salesiánská střediska provozují všechny uvedené formy (kromě streetworku), ale v různých kombinacích, s různými věkovými skupinami – a přitom v rámci jednoho projektu (SaSM).
- Podle salesiánského projektu pracuje v současnosti 10 středisek volného času v 9 českých a moravských městech
- 6 středisek je registrováno jako DDM, v 5 střediscích funguje NZDM jako registrovaní sociální služba, ve všech je klubová činnost (oratoř, otevřený klub).

Salesiánské oratoře a kluby

- **Oratoř** (v ČR) : pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti.
- **Klub**: forma práce, která chce poskytnout dospívající mládeži prostor k vzájemnému setkávání a zábavě a případně nabídnout alternativu k nabídkám komerční zábavy apod.

Metody sociální práce v NZDM

Individuální:

- kontaktní práce
- případová práce
- poradenství
- zprostředkování navazujících služeb

Skupinová:

- práce se skupinami návštěvníků zařízení
- terénní služby

Pedagogické metody práce v otevřených klubech

Skutečně realizované postupy:

- Doprovázení na základě vztahu
- Pedagogická komunikace ve skupině
- Podpora vrstevnické komunikace
- Podpora vzniku a rozvoje skupiny
- Zpětná vazba, společné plánování

Koncepce, na něž je možné navázat:

- Informální edukace (individ. ped.doprovázení)
- Pedagogika sociálního prostoru
- Animace

Individuální pedagogické doprovázení – Informal Education

Ústřední role pedagoga: Informální pedagog“ vytváří atmosféru dialogu a je vnímavý k situaci mladých lidí, tzn.

- 1) vytváří a podporuje „forked road situations“
- 2) řídí se třemi principy: be with – be open – go with the flow
- 3) předává znalosti, schopnosti a ctnosti, které jsou předpokladem politické participace
- 4) realizuje procesní kurikulum
- 5) jeho metodou je „learning by doing“
- 6) provádí pravidelně sebereflexi a sebehodnocení
- 7) má jasné pořadí hodnot

Principy otevřené práce s mládeží (dle Opaschowského)

- dostupnost
- otevřenost
- přitažlivost
- samostatné rozvržení času
- dobrovolnost
- nenucenost
- možnost výběru
- možnost svobodného rozhodnutí
- možnost být iniciativní

Dostupnost

- Nabídka je pro adresáta místně lehce dostupná a musí se k němu dostat, aby ji mohl osobně přijmout (např. na základě „ústní reklamy“).
- Nabídka je orientovaná na zájmy účastníků a celé cílové skupiny.
- Roviny dostupnosti: místní, časová, motivační

Otevřenost

- *Otevřenost* pro všechny, i pro nové lidi a pro různé skupiny, *nízkoprahovost*.
- Proces směřující od *libovolnosti* k *participaci*.
- *Umožnit fluktuaci* účastníků, bez pevného seznamu členů.
- *Neužívat trestů*
- Nechtít mít všechno detailně naplánované

Přitažlivost

Přitažlivé

- prostředí (sociální a ekologická animace)
- zařízení (materiální animace)
- nabídky
- média (mediální animace)
- osoby (personální animace)

Samostatné rozvržení času

Účastník má možnost pružně rozhodovat o rozvržení času, tj. o délce, rychlosti, intenzitě a přestávkách v činnosti, aby tak zůstal „pánem svého času“

Omezeno:

- nutnou pravidelností akcí
- domluvou ve skupině (vztahy)

Dobrovolnost

- Činnost vybraná na základě záliby a zájmu
- Jedná se o trvalou dobrovolnost

- Možnost cítit se jako doma
- Podpořit rozšířenou možností výběru